

Macedonia z nowym rządem – koniec kryzysu

Po prawie sześciu miesiącach od przeprowadzonych wyborów parlamentarnych (11 grudnia 2016 r.) Macedończycy mają nowy rząd. Na jego czele stanął przywódca największej partii opozycyjnej – Zoran Zaew. Udało mu się to po zawarciu umowy koalicyjnej z albańską partią polityczną, Demokratyczną Unią na rzecz Integracji (BDI), dotychczasowym partnerem VMRO-DPMNE (Wewnętrznej Rewolucyjnej Macedońskiej Organizacji-Demokratycznej Partii Macedońskiej Jedności Narodowej) – ugrupowania rządzącego w Macedonii nieprzerwanie od 2006 r. Przed nowym rządem jednak wiele wyzwań, spośród których zacieranie linii podziałów istniejących w społeczeństwie wydaje się być najtrudniejsze.

Utworzenie nowego rządu oznacza zakończenie kryzysu, w którym znalazł się kraj po poprzednich wyborach parlamentarnych, z 2014 roku. Mianowicie Socjaldemokratyczna Unia Macedonii (SDSM), z Z. Zaewem na czele, nie uznała wówczas ich wyników, twierdząc, iż zostały one sfałszowane i wobec tego konsekwentnie bojkotowała prace w parlamencie. Należy podkreślić, iż w wyborach zajęła ona drugie miejsce (26,2 proc.). Co więcej, w lutym 2015 r. przywódca SDSM ujawnił nagrania kompromitujące ówczesny rząd, który m.in. miał nielegalnie podsłuchiwać obywateli. Dopiero w lipcu 2015 r., przy udziale Unii Europejskiej udało się wpracować umowę (Umowa z Przino), która zakładała m.in. ustanowienie urzędu specjalnego prokuratora do sprawdzenia afery podsłuchowej oraz zorganizowanie wyborów w kwietniu 2016 r. Pomimo ustąpienia z funkcji premiera przez Nikołą Gruewskiego i ustanowienie rządu przejściowego z Emilem Dimitriewem na czele (sekretarz generalny

”
Polska powinna również wzmacniać relacje gospodarcze z Macedonią. Możliwa jest współpraca zarówno w sektorze górnictwa, jak i energetyki. Co więcej, w raz z przyspieszaniem procesu integracyjnego z UE, Macedonia potrzebować będzie także doradztwa w sprawie wykorzystywania środków unijnych.
“

VMRO-DPMNE), planowane wybory zostały odwołane. Powodem było zaniechanie reform w zakresie prawa wyborczego, uniezależnienia mediów od rządu, a także niedoprowadzenie do rozdzielenia działań prowadzonych przez ówczesny rząd od tych, prowadzonych przez partię polityczną. Datę kolejnych wyborów przesunięto zatem na dzień 5 czerwca 2016 roku.

W międzyczasie doszło do kolejnego kryzysu, gdy prezydent Macedonii, George Iwanow, podjął decyzję o ułaskawieniu wszystkich tych osób, wobec których prowadzone było postępowanie lub były podejrzewane o udział w skandalu podsłuchowym. Wywołało to oburzenie wśród społeczeństwa, które organizując masowe protesty, domagało się ustąpienia prezydenta. Mając na uwadze sytuację w państwie, żadna z partii, poza rządzącą VMRO-DPMNE, nie zamierzała wziąć udziału w planowanych wyborach. Ostatecznie Sąd Konstytucyjny uznał kwietniowe rozwiązanie parlamentu za niekonstytucyjne i odwołał wyznaczone na czerwiec wybory. Dopiero w lipcu, ponownie po mediacji ze strony zarówno UE, jak i USA, udało się zawrzeć umowę, na mocy której kolejne wybory parlamentarne miały odbyć się 11 grudnia 2016 r. (zob. tabela 1).

Tabela 1. Wyniki ostatnich wyborów parlamentarnych w Macedonii (grudzień 2016 r.)

Partia polityczna	Liczba zdobytych głosów	[%]	Liczba mandatów
VMRO-DPMNE	454,577	38,14	51
Demokratyczna Partia Albańczyków (PDSH)	30,964	2,60	2
BDI	86,796	7,28	10
Koalicja SDSM	436,981	36,66	49
Koalicja dla Zmian i Sprawiedliwości	10,028	0,84	0
Partia Demokratycznego Rozwoju (PDP)	1,143	0,10	0
Koalicja „Sojusz dla Albańczyków” (AA)	35,121	2,95	3
Partia Liberalna	3,840	0,32	0

Koalicja VMRO dla Macedonii	24,524	2,06	0
Ruch BESA	57,868	4,86	5
Lewica	12,120	1,02	0
Łączna liczba	1,153,962	96,83	120

Źródło: The former Yugoslav Republic of Macedonia Page: 29 Early Parliamentary Elections, 11 December 2016 OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report, s. 29.

W wyborach tych ponownie zwyciężyła VMRO-DPMNE, jednak nie udało się jej uzyskać większości umożliwiającej samodzielne rządzenie. W dodatku BDI, koalicjant VMRO-DPMNE od 2008 r., nie wyraziła zgody na ponowne stworzenie wspólnego rządu. Udzieliła ona natomiast poparcia SDSM, które przedstawiło prezydentowi wniosek o sformułowanie rządu pod przywództwem swego lidera, Z. Zaewa. Prezydent Iwanow nie wyraził na taki scenariusz zgody twierdząc, iż koalicja ta doprowadzi do rozpadu państwa.

Ostatecznie, po ponownym zaangażowaniu się UE w rozwiązanie konfliktu w Macedonii, nowy rząd został zaprzysiężony 31 maja 2017 r. Tworzą go trzy ugrupowania – SDSM oraz BDI i Sojusz dla Albańczyków (AA). Za jego powołaniem zagłosowało 62 deputowanych z liczącego 120 miejsc parlamentu macedońskiego. Przeciw było 44, a 5 deputowanych BESY wstrzymało się od głosu. Ta druga co do wielkości partia albańska, zasiadająca obecnie w parlamencie, zapowiedziała jednak, iż będzie wspierać władze w kluczowych dla państwa reformach. Nowy rząd składa się z 26 członków, z czego ośmiu Albańczyków (6 z BDI, 2 z AA). Warto dodać, iż w wyniku zawartego wcześniej porozumienia, na przewodniczącego parlamentu, po raz pierwszy w historii niepodległej Macedonii, został wybrany Albańczyk – Arben Xhaferi.

Trzy priorytety nowego rządu

Premier, Z. Zaew, w swym przemówieniu wskazał na trzy priorytety swego nowego rządu. Są nimi: 1) rozpoczęcie negocjacji z UE oraz rozmów z NATO na temat członkostwa; 2) doprowadzenie do rozwoju gospodarczego kraju poprzez uzyskanie średniego wzrostu gospodarczego wyższego niż 5 proc. do końca obecnej kadencji parlamentu; 3) budowa systemu sprawiedliwości, odpornego na wpływy partii politycznych.

Niewątpliwie przyspieszenie integracji euroatlantyckiej stanowi kluczowy cel nowego rządu. Warto przypomnieć, iż to właśnie Macedonia jako pierwsze państwo z Bałkanów Zachodnich podpisała już w 2001 r. „Umowę o Stabilizacji i Stowarzyszeniu” (SAA). Cztery lata później uzyskała status kandydata na członka UE, a w 2009 r. Komisja Europejska ogłosiła rekomendację rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych z tym krajem. Jednak do dnia dzisiejszego się one nie rozpoczęły. Kluczowym problemem wciąż pozostaje spór z Grecją dotyczący nazwy kraju. Zakończenie tego dwustronnego konfliktu o nazwę jest kluczowe dla przyspieszenia integracji Macedonii zarówno z UE, jak i NATO. Za pozytywny sygnał, płynący ze strony władz w Skopje, należy uznać wypowiedź nowego ministra spraw zagranicznych tego państwa, Nikoli Dimitrowa, który stwierdził, iż władze Macedonii rozważają zmianę nazwy. Zapewnił on także, iż to sami Macedończycy podejmą decyzję o zatwierdzeniu jej bądź odrzuceniu w referendum ogólnonarodowym.

Nowy premier Macedonii zapowiedział również przeprowadzenie szeregu dogłębnych reform w państwie, które przybliżą kraj do UE. Przede wszystkim mają przełożyć się one na wzmocnienie demokratyzacji państwa, rządów prawa, walkę z korupcją oraz przestępczością zorganizowaną, umacnianie dialogu politycznego z opozycją, a także odpolitycznienie wymiaru sprawiedliwości, wzmocnienie wolności słowa, a także wolności

mediów. Na konieczność wprowadzenia dogłębnych reform w tych właśnie obszarach zwraca uwagę tegoroczny raport przygotowany przez Freedom House (zob. tabela 2).

Tabela 2. Jakość macedońskiej demokracji wg wskaźników Freedom House (2006-2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Władza centralna	4.00	4.00	4.00	4.00	4.25	4.25	4.25	4.25	4.75	5.00
Proces wyborczy	3.25	3.50	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.50	3.75	4.00
Społeczeństwo obywatelskie	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.50	3.25	3.25
Niezależne media	4.25	4.25	4.25	4.50	4.75	4.75	5.00	5.00	5.25	5.25
Władza lokalna	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	4.00	4.00
Wymiar sprawiedliwości	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.25	4.25	4.25	4.50	4.75
Korupcja	4.50	4.25	4.00	4.00	4.00	4.00	4.25	4.25	4.50	4.75
Wskaźnik demokracji	3.86	3.86	3.79	3.82	3.89	3.93	4.00	4.07	4.29	4.43

Źródło: "Nations in Transit 2017", <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2017/macedonia>

Znaczącym problemem Macedonii jest korupcja, która wpływa negatywnie również na rozwój gospodarczy kraju. Według Indeksu Percepcji Korupcji (Corruption Perception Index, CPI), opublikowanym w 2016 r. przez Transparency International, państwo to znajduje się na 90 miejscu ze 176 możliwych. W porównaniu z 2015 r. spadło ono aż o 24 pozycje. Z pozostałych państw bałkańskich niewiele gorszy wyniki uzyskało jedynie Kosowo (95 miejsce).

Gospodarka Macedonii również nie należy do tych najbardziej rozwiniętych. Odnotowuje ona deficyt w handlu zagranicznym. Zamierzonych rezultatów nie przyniósł jednak plan

poprzedniej władzy, opierający się na rządowym wsparciu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, chociażby poprzez wykorzystywanie ulg podatkowych oraz ułatwień celnych dla przedsiębiorstw decydujących się na utworzenie fabryk w specjalnych strefach ekonomicznych. Otwarto jedynie ok. 20 tysięcy nowych miejsc pracy zamiast spodziewanych 60 000.

Wnioski i rekomendacje

1. Ustanowienie nowego rządu z Zoranem Zaewem jako premierem oznacza zakończenie kryzysu politycznego trwającego w Macedonii od 2015 r. Zmiana rządu daje nadzieję na ustabilizowanie sytuacji w kraju, który w ostatnich latach popadał w izolację. Poprzedni rząd skupiony był głównie na tym, aby umacniać swą władzę a nie reformować kraj. Przed nowym rządem stoi zatem wiele wyzwań zarówno w zakresie polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej.
2. Do jednych z głównych wyzwań wewnętrznych dla koalicji rządowej socjalistów oraz albańskich partii politycznych pozostaje polepszenie relacji macedońsko-albańskich. Mniejszość albańska, stanowiąca ok. jednej czwartą wszystkich obywateli Macedonii, od lat twierdzi, iż nie czuje się podmiotem współtworzącym państwo, mającym wpływ na kształtowanie polityki.
3. Problemem Macedonii, który staje się coraz poważniejszy, z punktu widzenia tego niewielkiego państwa, jest masowa emigracja młodego, wykształconego pokolenia. Nowy rząd musi zatem skupić się także nad planem rozwoju kraju, dzięki któremu przyciągnie nowych, zagranicznych inwestorów, którzy stworzą nowe miejsca pracy, co w dłuższej perspektywie zahamowałoby chociaż w pewnych stopniu proces „drenażu mózgów”.
4. Unia Europejska powinna silnie wspierać nowy rząd, który deklaruje chęć wprowadzenia głębokich reform w celu przyspieszenia integracji euroatlantyckich. Konieczne jest zatem, aby nieustannie przypominać o tym, iż UE prowadzi politykę otwartych drzwi i państwa, które spełnią kryteria akcesyjne zostaną zaproszone do członkostwa. Mieszkańcy Macedonii muszą być przekonani, że członkostwo w UE jest realnym scenariuszem dla ich państwa a nie celem niemożliwym do osiągnięcia.
5. UE powinna wyciągnąć wnioski z ostatnich 11 lat, kiedy to pomimo licznych sygnałów, bagatelizowała pogarszającą się sytuację w Macedonii. „Przymykając oko” na

niedemokratyczne działania podejmowane przez poprzedniego premiera, N. Gruewskiego, przyczyniła się również do destabilizacji tego kraju. Mając na uwadze to, że głównym celem UE jest stabilność Bałkanów, nie można zapominać, iż destabilizacja Macedonii oznacza destabilizację całego regionu.

6. Polska powinna również wzmacniać relacje gospodarcze z Macedonią. Możliwa jest współpraca zarówno w sektorze górnictwa, jak i energetyki. Co więcej, w raz z przyspieszaniem procesu integracyjnego z UE, Macedonia potrzebować będzie także doradztwa w sprawie wykorzystywania środków unijnych.

Autor: dr Agata Domachowska, Research Fellow w Programie Polityka Zagraniczna, Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej i bezpieczeństwie międzynarodowym. Głównym obszarem aktywności Fundacji Pułaskiego jest dostarczanie analiz opisujących i wyjaśniających wydarzenia międzynarodowe, identyfikujących trendy w środowisku międzynarodowym oraz zawierających implementowalne rekomendacje i rozwiązania dla decydentów rządowych i sektora prywatnego.

Fundacja w swoich badaniach koncentruje się głównie na dwóch obszarach geograficznych: transatlantyckim oraz Rosji i przestrzeni postsowieckiej. Przedmiotem zainteresowania Fundacji są przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w rozumieniu tradycyjnym jak i w jego pozamilitarnych wymiarach, a także przemiany polityczne oraz procesy ekonomiczne i społeczne mogące mieć konsekwencje dla Polski i Unii Europejskiej.

Fundacja Pułaskiego skupia ponad 40 ekspertów i jest wydawcą analiz w formatach: „Stanowiska Pułaskiego”, „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” oraz „Raportu Pułaskiego”. Fundacja wydaje też „Informator Pułaskiego”, będący zestawieniem nadchodzących konferencji i spotkań eksperckich dotyczących polityki międzynarodowej. Ekspertsi Fundacji regularnie współpracują z mediami.

Fundacja przyznaje nagrodę "Ryccerz Wolności" dla wybitnych postaci, które przyczyniają się do promocji wartości przyświecających generałowi Kazimierzowi Pułaskiemu tj. wolności, sprawiedliwości oraz demokracji. Do dziś nagrodą uhonorowani zostali m.in.: profesor Władysław Bartoszewski, profesor Norman Davies, Aleksander Milinkiewicz, prezydent Lech Wałęsa, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Valdas Adamkus, Javier Solana, Bernard Kouchner i Richard Lugar.

Fundacja Pułaskiego posiada status organizacji partnerskiej Rady Europy.

www.pulaski.pl